

Matjaž URŠIČ

Amitai Etzioni

The Monochrome Society

Princeton University Press, Princeton 2001,
str. 309, 29,95\$ (ISBN: 0-691-07090-3)

Učinke globalizacije na sodobne skupnosti lahko, med drugimi, opredelimo tudi z naslednjih dveh vidikov. Po eni strani globalizacija vpliva na kulturno diferenciacijo in povečevanje števila najrazličnejših kulturnih elementov v skupnostih. Naraščanje raznovrstnosti naj bi v tem kontekstu prispevalo k obogatitvi lokalnih skupnosti ter sprožilo več občutljivosti in spoštovanja do različnosti, ki jo izražajo pripadniki drugih ver, narodnosti, nacionalnosti itd. Obenem pa globalizacija deluje tudi v smeri univerzalizacije in zmanjševanja kulturnih specifik v skupnostih. Zagovorniki homogenizacije navajajo, da omejevanje raznovrstnosti in brisanje razlik med pripadniki različnih kultur, ras in veroizpovedi prispeva k vzpostavljanju skupnih vrednot ter izgradnji širšega družbenega konsenza. Iskanje ravnotežja med tema dvema skrajnostma oz., kateremu izmed dveh nasprotujočih si polov dati večjo težo, je ključno vprašanje, s katerim se ukvarja Amitai Etzioni v knjigi *Monokromatska družba*.

Kot vnet zagovornik komunitarizma (communitarism), miselne šole, ki poudarja, da je potrebno vsa moralna vprašanja reševati v odnosu do skupnosti, njenih idealov ter tradicije, je Etzioni mnenja, da preveč pozornosti namenjamo vprašanjem širjenja kulturne fragmentacije. Vse pozornosti bi morali posvetiti iskanju nekega enotnega konsenza, na katerem bi lahko temeljile prihodnje "globalne" skupnosti. Po njegovem mnenju so najboljši primer, na konsenzu utemeljene skupnosti, Združene države Amerike, kjer se pestrost multikulturalizma istočasno prepleta z enotnimi "družbenimi vrlinami", ki skrbijo, da skupnosti lahko delujejo in se razvijajo. Etzioni nalašč uporablja pojem družbenih vrtilin (virtues), saj je mnenja, da je pojem družbenih vrednot (values) preveč relativiziran, da bi bil sploh še uporaben. Pravi, da so vrednote kot pojem pridobile relativistično konotacijo,

saj družboslovci pišejo tako o ameriških, afriških, nacističnih vrednotah prek istih pojmovnih kategorij, kar prispeva k zamegljevanju moralnih aspektov pojma vrednot. Prav zato Etzioni, z namenom poudarjanja pozitivnih moralnih aspektov, raje govori o družbenih vrtilinah, ki naj bi v večji meri prispevale oz. usmerjale posameznike k pravilni družbeni socializaciji in iskanju ustreznih vlog v skupnosti.

Združene države Amerike imajo v Etzionijevem konceptu monokromatske družbe posebno vlogo. V uvodnem poglavju avtor poudarja, da ZDA na prvi pogled morda res izgledajo kot fragmentiran mozaik, vendar je to le prvi vtis. V resnici je država pod površjem bistveno bolj "družbeno monokromatska" - enobarvna in deluje po principih enotnih družbenih vrtilin, ki jo vežejo v skupnost. Z zagovarjanjem koncepta monokromatske družbe skuša Etzioni zavrnilo očitke, da ZDA prehajajo v družbo, ki ji vlada "večina manjšin", t.j. Latinskoameričani, Azijci, Afroameričani itd. Rasistični podtoni, ki vejejo iz napovedi, da bodo manjšine v ZDA, po letu 2050, predstavljale največji delež populacije in državo vodile v skladu s svojimi vrednotami in interesi, Etzioni odločno zavrača in poudarja, tudi na osnovi nekaterih statističnih podatkov, da ima večina Američanov, ne glede na svoje poreklo, skupne vrtiline, želje in aspiracije.

Da je skupnost za Etzionija pomembnejši pojem od države, je razvidno v drugem poglavju, kjer je skupnost prikazana kot najbolj učinkovit vir družbenega povezovanja in razširjanja skupnih idej. Vsaka država namreč v največji meri temelji na neformalnih virih družbene socializacije, ki izvirajo iz skupnosti in ne iz pravnoformalnih zakonov, ki jih sama postavlja. V bistvu mora država zakone prilagajati v skladu z zahtevami skupnosti, ki na neformalne načine ocenjuje, ali jim predpis ustreza ali ne. Lep primer "upora skupnosti" je bil čas prohibicije ali pa ob bolj svežem primeru, boju proti mamilom. Tretje poglavje (Post-bogata družba) je nadgradnja koncepta neformalnih procesov delovanja skupnosti. V njem avtor opozarja na vse večji razkorak med stopnjo naraščanja bogastva in temu pre-

mosorazmernim padcem zadovoljstva. Kljub temu, da bogate zahodne družbe ekonomsko prosperirajo, je splošna stopnja zadovoljstva skupnosti manjša. Avtor zato zahteva reorganizacijo ekonomskih ciljev in večjo usklajevanje med potrebami skupnosti in potrebami države.

Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi poglavju Ali so virtualne skupnosti lahko realne?, ki ga je avtor spisal s svojim sinom Orenom, sicer profesorjem računalniških znanosti na Univerzi Washington. Avtorja ugotavljata, da internetne skupnosti ne morejo do potankosti zamenjati ali podvajati realnih skupnosti, lahko pa jih nadgrajujejo in prispevajo k obogatitvi družbenega življenja.

Etzioni v nadaljevanju zastavi cel kup kontroverznih družbenopolitičnih vprašanj in bralca poziva oz. izziva k ocenjevanju njegovih idej. Tako v petem poglavju, Trpljenje otrok, predlaga nekatere drastične ukrepe (posebne filtre), s katerimi naj bi otroke zavarovali pred škodljivimi vplivi medijev. V šestem poglavju, Počitnice - zapostavljeni izvori vrlin, se osredotoči na preučevanje načinov preživljanja počitnic in praznovanja državnih praznikov. Ob tem tudi zaskrbnjeno ugotavlja, da prisotnost sodobnih tehnologij v vse bolj vpliva na kolonizacijo posameznikovega prosti časa in ne dopušča pravega oddiha.

V sedmem poglavju Etzioni po profesoricí filozofije Amy Gutmann (Princeton University), povzame vprašanje: "Ali je mogoč obstoj skupnosti, ki niso represivne - ali lahko obstaja Salem brez čarovnic?" Etzioni na vprašanje odgovarja s prepričanjem, da so obstoječe skupnosti dosti manj represivne od tradicionalnih družb ter nam predstavi koncept "moralnih dialogov", ki omogočajo evolucijo in prenašanje vrlin na naslednje generacije. Ob tem v osmem poglavju družbene vede predstavi kot eno izmed ključnih orodij, ki lahko pripomorejo pri analizi spreminjanja vrlin in družbenih norm.

Deveto poglavje je analiza civilne družbe kot intermediarne sfere med državo in posameznikom. V njem avtor prične debato o ustrezni civilni družbi, ki naj ne bi predstavljal le temeljev dobre družbe, temveč

tudi spodbujala razvoj vrlin. Debata se nadaljuje tudi v desetem poglavju, kjer je predstavljen razgovor med Etzionijem in profesorjem Robertom Georgom (označen kot dialog med komunitaristom (Communitarian) in družbenim konservativcem (Social Conservative)). Knjiga se zaključí z povzetkom ključnih idej, ki jih avtor razvija prek celotnega dela. Med njimi posebej izstopa obsodba moralnega relativizma, ki preprečuje družbeno delovanje. Nevtralnost za Etzionija ni opcija. Skupnosti morajo imeti ustrezne vsebine, ki ne smejo biti relativizirane, saj v nasprotnem primeru prihaja do zlorab, ki lahko privedejo do razpada države.

Amitai Etzioni je profesor na Univerzi Geoga Washingtona in avtor devetnajstih knjig s področja družbenih ved. Med drugim je tudi oče treh "mehiško-ameriških" sinov in bivši predsednik Ameriškega sociološkega združenja ter utemeljitelj komunitarističnega gibanja v Ameriki. V svojih zadnjih delih: Transformacija države blaginje - tiha predaja javne odgovornosti (Etzioni in Gilbert, 2002), Naslednje - pot do dobre družbe (2001) in Monokromatska družba (2001), se skuša Etzioni upreti radikalnim pozivom po uveljavljanju vseh mogočih pravic, ki prihajajo tako z leve kot desne politične opcije. Namesto tega zagovarja središčno opcijo ("tretjo pot"), ki naj bi državo usmerjala v razvoj dobre družbe in ne le poskušala deliti skupnost, z namenom uveljavljanja vrednotnih razlik oz. tvorjenjem političnih preferenc. Knjiga je razdeljena na trinajst poglavij, ki so povzete trinajstih esejev, ki jih je avtor predelal za potrebe knjižne izdaje. Odtod izvira tudi občasna neskladnost med posameznimi idejami in pristopi k obravnavani tematiki. Med drugim močno izstopa avtorjev neprikrit moralni čut, ki včasih deluje kontroveržno in kontraproduktivno. Na primer v poglavju o počitnicah, kjer Američane označi za premalo patriotske oz. domoljubne. Kljub temu je knjiga, zaradi svoje vsestranskosti, pestrosti, enostavnega jezika in velikega števila podatkov, nadvse primerno ter zanimivo branje za vsakogar, ki želi slediti debatam o razvoju skupnosti v dobi globalizacije.